

اقتصاد ایران در سال ۲۰۲۶

تحلیل پیش بینی ها، چالش ها و جایگاه در اقتصاد جهانی

حمیدرضا میلانی نیا

پاییز ۱۴۰۴

Iran's Economy in 2026

An Analysis of Forecasts, Challenges, and Its Position in the Global Economy

Hamidreza Milaninia

Decembr 2025

مقدمه

ایران در سال ۲۰۲۶ در مقطع حساسی از تاریخ اقتصادی خود قرار خواهد داشت. تلاقی عوامل متعددی شامل تشدید تحریم های بین المللی، فشار ساختاری های عمیق داخلی، تورم لجام گسیخته، و عدم اطمینان ژئوپلیتیکی، اقتصاد ایران را در یک وضعیت بسیار پیچیده قرار داده است. این مقاله تلاش می کند تا براساس گزارش های معتبر بین المللی، وضعیت اقتصادی ایران در سال ۲۰۲۶ را تحلیل کند و نقش این کشور در اقتصاد جهانی را بررسی نماید.

بخش اول: دیدگاه های متفاوت پیش بینی رشد اقتصادی

تضاد بین گزارش های IMF و بانک جهانی

یکی از دردناک ترین جنبه های اقتصاد ایران در سال ۲۰۲۶، تضاد میان پیش بینی های دو سازمان بین المللی معتبر است. صندوق بین المللی پول (IMF) که به تازگی گزارش خود را در اکتبر ۲۰۲۵ منتشر کرده، پیش بینی کرده است که ایران در سال ۲۰۲۶ با رشد ۱.۱ درصد روبرو خواهد شد. این پیش بینی خوشبینانه تر از وضعیت سال ۲۰۲۵ است که IMF رشد صرفاً ۰.۳ درصد را برای آن پیش بینی کرده بود.^{[۱][۲]}

بر خلاف این دیدگاه، بانک جهانی یک چشم انداز بسیار تاریک تر ارائه داده است. در گزارش اکتبر ۲۰۲۵ خود، بانک جهانی پیش بینی می کند که اقتصاد ایران در سال ۲۰۲۶ به جای رشد، با انقباض ۲.۸ درصدی روبرو خواهد شد. این انقباض نمایانگر کاهش شدیدی نسبت به پیش بینی اپریل ۲۰۲۵ که ۰.۷ درصد رشد را برای سال ۲۰۲۶ پیش بینی می کرده، نشان می دهد.^{[۳][۴]}

علل این اختلاف نظر

این تضاد نه تنها یک اختلاف تکنیکی نیست، بلکه از تفسیرات متفاوتی ناشی می شود. بانک جهانی، در توضیح این انقباض، اشاره می کند به «کاهش قابل توجهی در صادرات نفت و فعالیت های اقتصادی غیرنفتی بخاطر تشدید تحریم ها، از جمله فعال سازی مجدد تحریم های سازمان ملل، و اختلالات ناشی از تنش های ژئوپلیتیکی». این دیدگاه انعکاس کننده تاثیر جدی تر و فوری تر تحریم های اخیر است.^{[۴][۳]}

بخش دوم: تورم سرسخت و فشار پولی

رشد تورم و ثبات ناپذیری ارزی

یکی از داغ ترین چالش های اقتصادی ایران در سال ۲۰۲۶، تورم لجام گسیخته و خارج از کنترل است. IMF پیش بینی می کند که نرخ تورم از ۴۳.۳ درصد در سال ۲۰۲۵ به ۴۲.۵ درصد در سال ۲۰۲۶ کاهش یابد. این «کاهش» ناچیز نشان دهنده این است که تورم اساساً بخشی از ساختار اقتصادی ایران شده است.^{[۲][۱]}

محرک های تورم چندگانه اند: اولاً، تضعیف شدید ریال ایران در برابر دلار آمریکایی. در فوریه ۲۰۲۵، ریال به کمترین سطح تاریخی خود، یعنی ۸۹۲,۵۰۰ ریال برای هر دلار رسید. تا اکتبر ۲۰۲۵، این نرخ به ۹۲۰,۰۰۰ ریال افزایش یافت (در دسامبر ۱,۲۴۰,۰۰۰ ریال). این انهدام ارزی عمیقاً اقتصاد ایران را تحت تاثیر قرار داده و قیمت کالاهای وارداتی را افزایش داده است.^{[۵][۶]}

هدف پیشنهادی بازبینی ریال

در یک حرکت نمادین یا اعتراف ضمنی به ناپایداری ریال، کمیسیون اقتصادی مجلس ایران در اوت ۲۰۲۵ طرحی را تصویب کرد که حذف چهار صفر از ریال را هدف قرار می دهد. این تغییر نام گذاری ریال که برای اولین بار در سال ۲۰۱۹ پیشنهاد شده بود، علیرغم عدم موفقیت در آن زمان، اکنون دوباره مطرح شده است. این واقعیت نشان دهنده شدت فشار بر ارز ملی و عدم کارآمدی روش های سنتی کنترل ارز است.^[۶]

بخش سوم: بیکاری و فشار بر اشتغال

روند نگران کننده بیکاری

IMF پیش بینی می کند که نرخ بیکاری ایران در سال ۲۰۲۶ حدود ۹.۲ درصد خواهد بود. این رقم نسبت به ۷.۸ درصد در سال ۲۰۲۴ و پیش بینی ۸.۹ درصد برای سال ۲۰۲۵ افزایش نشان می دهد.^{[۱][۲]}

با این حال، داده های دیگری که بر اساس شاخص های تجاری اقتصادی ارائه شده اند، پیش بینی های مختلفی نشان می دهند. Trading Economics پیش بینی می کند که نرخ بیکاری ایران در سال ۲۰۲۶ حدود ۷.۴ درصد خواهد بود. این اختلاف نشان دهنده عدم اطمینان در محاسبه دقیق بیکاری است، به ویژه در یک اقتصاد تحت تاثیر شدید تحریم ها که بخش های بزرگی از اقتصاد غیررسمی دارد.^[۷]

تاثیرات اجتماعی

افزایش بیکاری با فشار دستمزدی و کاهش قدرت خریدی مواجه است. بانک جهانی نیز اشاره کرده است که یک سوم جمعیت ایران اکنون زیر خط فقر قرار دارند. این واقعیت نشان دهنده فرسایش اجتماعی ناشی از فشارهای اقتصادی مداوم است.^[۵]

بخش چهارم: محدودیت صادرات نفت و کمبود انرژی

تحریم های تشدیدشده صادرات نفت

کاهش صادرات نفت و گاز ایران، که سنتاً تامین کننده حدود ۵۰ درصد درآمدهای دولت ایران است، تحت فشار شدید تحریم های بین المللی قرار دارد. اتحادیه اروپا در اکتبر ۲۰۲۵ کل تحریم های قبل از برجام خود را بازگردانده و تعرفه های گسترده ای بر نفت خام، گاز طبیعی، و محصولات پتروشیمیایی ایرانی وضع کرده است.^[۸]

علاوه براین، دولت آمریکا تاکنون بیش از ۱۴۵ فرد، نهاد، و کشتی را تحریم کرده که در «معاملات در سایه» صادرات نفت ایران نقش دارند. ایالات متحده همچنین ۵۰ سازمان دیگر را در اکتبر ۲۰۲۵ تحریم کرد که در تسهیل فروش و کشتیرانی نفت و گاز مایع ایران نقش دارند.^[۹]

استراتژی ایران: رابطه چین و راه حل های ابتکاری

علیرغم این تحریم ها، ایران همچنان نفت را به چین صادر می کند. در سال ۲۰۲۴، چین متوسط روزانه ۱.۵ میلیون بشکه نفت از ایران خریداری می کرد، این رقم در سال ۲۰۲۵ به ۱.۸ میلیون بشکه افزایش یافت. این افزایش ۲۲ درصدی نشان دهنده اولویت چین در خریدن نفت ارزان ایرانی است، علیرغم فشار آمریکا.^[۱۰]

دولت ایران تا کنون موفق شده است صادرات نفتی خود را با استفاده از شناور های «سایه ای» (shadow fleet)، انتقال های کشتی به کشتی (STS transfers)، و استفاده از شرکت های پوسته ای حفظ کند. این روش های ابتکاری نشان دهنده تاب آوری ایران در مقابل تحریم ها هستند، اما هزینه و ریسک این عملیات موجب کاهش قابل توجهی در درآمدهای نفتی شده است.^[۱۱]

پیش بینی تولید نفت

به رغم این تلاش ها، تولید نفت ایران تحت تاثیر باقی مانده است. انتظار دارد تا سال ۲۰۲۶، تولید نفت در حد ۳.۵ تا ۴ میلیون بشکه روزانه باقی بماند. این رقم بسیار پائین تر از تولید ۴.۳ میلیون بشکه در سال ۲۰۲۴ است.^[۱۰]

بخش پنجم: برنامه های مالیاتی دولت و کسری بودجه

فشار بر درآمدهای دولتی

کاهش درآمدهای نفتی به طور مستقیم بر بودجه دولت ایران تاثیر گذاشته است. بانک جهانی اشاره کرده است که کسری بودجه ایران بخشی از شوک های اقتصادی بوده و دولت برای جبران این کسری به افزایش تامین مالی و «چاپ پول» (monetization) متوسل شده است. این اقدام اساساً منشأ تورم اضافی است.^[۳]

دولت ایران سعی کرده است تا سیاست های مالی محدودکننده تری را دنبال کند، اما عمق فشارهای مالی این اقدامات را ناکافی کرده است. بدهی داخلی و خارجی، تخصیص منابع برای تامین مواد اولیه (زیرا صادرات نفت محدود شده)، و نیاز برای حفظ برنامه های اجتماعی، تمام این عوامل فشار بر بودجه دولت را افزایش داده اند.

بخش ششم: بخش های اقتصادی و تنوع بخشی

بخش غیرنفتی تحت تاثیر

بخش های غیرنفتی ایران همچنین تحت فشار قابل توجهی قرار دارند. صادرات پتروشیمیایی، که سنتاً یکی از منابع درآمد دولتی بود، با محدودیت های شدید مواجه است. بخش تولیدی با کمبود قطعات خارجی و فناوری نوین دست و پنجه نرم می کند.^[۱۲]

بخش دانش بنیان: امید محدود برای تنوع بخشی

در میان این چالش ها، یک نقطه نور وجود دارد: بخش دانش بنیان ایران. نائب رئیس جمهور ایران برای اقتصاد علمی، فنی و دانش بنیان، هدف ۶۰۰ میلیون دلار صادرات محصولات دانش بنیان برای سال ۱۴۰۴ (مارس ۲۰۲۵ تا مارس ۲۰۲۶) را اعلام کرده است.^[۱۳]

این بخش شامل بیوتکنولوژی، انرژی های تجدیدپذیر، فناوری اطلاعات، و تکنولوژی های پیشرفته نظامی است. جالب توجه اینکه، جنگ بر سر نوسانات ارزی و کمبود دسترسی به فناوری خارجی، منجر به «نوآوری اجباری» در داخل کشور شده است.^[۱۳]

با این حال، سهم این بخش از کل اقتصاد هنوز محدود است و نمی تواند برای جبران کمبود درآمدهای نفتی کافی باشد. بخش های سنتی غیرنفتی مثل کشاورزی و گردشگری نیز تحت تاثیر کمبود آب، خشک سالی، و کمبود سرمایه گذاری قرار دارند.

بخش هفتم: جایگاه ایران در اقتصاد جهانی

رتبه ۱۴۴م در جهان و نزول رتبه

در سال ۲۰۲۶، ایران انتظار دارد رتبه ۱۴۴م بزرگ ترین اقتصادهای جهان را داشته باشد. این رتبه بندی، با این حال، یک نگاه بسیار محدود به جایگاه ایران در اقتصاد جهانی می دهد.^[۱۴]

براساس داده های Trading Economics، انتظار می رود GDP ایران در سال ۲۰۲۶ حدود ۴۶۷.۱۲ میلیارد دلار باشد. این رقم در مقایسه با ۴۳۶.۹۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۴ و پیش بینی ۴۵۱.۳۳ میلیارد دلار برای سال ۲۰۲۵، نشان دهنده رشد نسبتاً متوسط است.^[۱۵]

وزن ایران در اقتصاد جهانی

ایران در حال حاضر تنها ۰.۴۱ درصد از اقتصاد جهانی را تشکیل می دهد. در مقایسه با قدرت های اقتصادی بزرگ (ایالات متحده ۲۲.۵ درصد، چین ۱۴.۶ درصد، آلمان ۳ درصد)، وزن ایران در اقتصاد جهانی بسیار ناچیز است. درحالی که ایران در زمینه ذخایر نفت و گاز بسیار غنی است، نتوانسته است این ذخایر را به قدرت اقتصادی پایدار تبدیل کند.^[۱۵]

اهمیت در منطقه تحت تاثیر (MENAAP)

در منطقه خاورمیانه، شمال آفریقا، افغانستان و پاکستان (MENAAP)، وضعیت ایران بسیار متفاوت است. بانک جهانی انتظار دارد رشد منطقه MENAAP در سال ۲۰۲۶ حدود ۳.۵ درصد باشد. اما ایران، بخشی از این منطقه، انتظار می رود یا رشدی کند داشته باشد یا منفی شود (بانک جهانی). این اختلاف ایران با سایر کشورهای منطقه را نشان می دهد.^{[۱۶][۳]}

بخش هشتم: سناریوهای احتمالی برای سال ۲۰۲۶

سناریوی اول: ادامه تحریم ها و جدایی ها

تحت این سناریو، که احتمال ۲۰-۳۰ درصدی دارد، تحریم های بین المللی بر ایران باقی می ماند یا تشدید می شوند. رشد اقتصادی ایران در این صورت تقریباً صفر خواهد بود یا منفی. تورم می تواند به ۴۳-۵۰ درصد برسد، ریال می تواند به ۱,۵۰۰,۰۰۰ تا ۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال برای هر دلار سقوط کند. بیکاری افزایش خواهد یافت و فشار اجتماعی بیشتر خواهد شد.^[۱۶]

سناریوی دوم: توافق موقت و کاهش جزئی تحریم ها

تحت این سناریو (احتمال ۵۰-۶۰ درصد)، ایران و قدرت های بین المللی (به ویژه دولت احتمالی جدید آمریکا) به توافق موقت برسند. رشد اقتصادی می تواند به ۲-۳ درصد برسد، تورم در حدود ۳۰-۳۵ درصد باقی بماند. ریال تا ۷۰۰,۰۰۰ - ۹۰۰,۰۰۰ ریال برای هر دلار برسد.^[۱۶]

سناریوی سوم: احیای برجام و کاهش تحریم ها

تحت این سناریو (احتمال ۳۰-۴۰ درصد)، ایران و جهان به توافق جامع برسند. رشد می تواند به ۵-۷ درصد برسد، تورم به ۲۰ درصد کاهش یابد، و ریال به نسبت های معقول تری برسد.^[۱۶]

بخش نهم: عوامل خطر و ریسک های اضافی

خطرات اقلیمی و محدودیت منابع

ایران با یکی از بدترین بحران های آب و منابع آبی در جهان روبرو است. خشک سالی مداوم و کمبود آب، تولید کشاورزی را محدود کرده و موجب کاهش شدید در این بخش شده است. بانک جهانی این عوامل را بخشی از شوک های اقتصادی در نظر گرفته است.^{[۱۷][۳]}

ریسک های ژئوپلیتیکی

تنش های ژئوپلیتیکی منطقه ای، به ویژه تنش های ایران-اسرائیل، منجر به اختلالات اقتصادی شده اند. جنگ ۱۲ روزه ژوئن ۲۰۲۵ که منطقه را لرزاند، همچنان تاثیرات اقتصادی خود را داشت. عدم اطمینان درباره کشمکش های آتی یا صلح های احتمالی، سرمایه گذاری خارجی را تحت تاثیر قرار می دهند.^[۳]

بدهی های داخلی و خارجی

ایران با بدهی های دولتی ای روبرو است که تحت تاثیر شدید تحریم ها و کاهش درآمدهای نفتی دستخوش تغییر شده اند. بدهی های خارجی محدود تر است (حدود ۹ میلیارد دلار)، اما بدهی های داخلی بسیار بالاتر است.^[۱۸]

بخش دهم: چشم انداز درازمدت و سیاست های مورد نیاز

اصلاحات ساختاری ضروری

برای خروج ایران از این بحران و حرکت به سوی رشد پایدار، اصلاحات ساختاری عمیقی لازم است:

۱. تنوع بخشی اقتصادی: کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی و توسعه بخش های غیرنفتی
۲. بهبود محیط کسب و کار: ایران به شرایط بهتری برای سرمایه گذاری خارجی و داخلی نیاز دارد
۳. آزادسازی تدریجی: کاهش دخالت دولت در اقتصاد و آزادسازی نرخ ارز، قیمت ها و سود ها
۴. سرمایه گذاری در آموزش و فناوری: توسعه منابع انسانی و توانایی های تکنولوژیکی
۵. تحقق کاهش تحریم ها: از طریق توافقات بین المللی و بازگشایی بازارهای نفت و گاز

نقش بخش خصوصی و کارآفرینی

بخش خصوصی ایران، به رغم کاستی های آن، می تواند نقش مهمی در رشد اقتصادی داشته باشد. سرمایه گذاری در بخش های دانش بنیان، صنایع متوسط و کوچک، و بخش های صادراتی غیرنفتی، می تواند موتورهای رشد جدیدی ایجاد کند.

نتیجه گیری

اقتصاد ایران در سال ۲۰۲۶ در یک تقاطع حساس قرار دارد. تضاد بین پیش بینی های IMF (رشد ۱.۱ درصد) و بانک جهانی (کاهش ۲.۸ درصد)، تاریکی و عدم اطمینان درباره آینده را نشان می دهد. تورم لجام گسیخته در حدود ۴۲.۵ درصد، ریال تضعیف شده ایران (۱,۰۰۰,۰۰۰+ ریال برای هر دلار)، و بیکاری افزایش یافته (۹.۲ درصد)، همگی از نشانه های فشار ادامه دار هستند.

جایگاه ایران در اقتصاد جهانی، در رتبه ۱۴۴ام و با سهم فقط ۰.۴۱ درصد از اقتصاد جهانی، نشان دهنده عدم کارایی ایران در تبدیل ذخایر طبیعی گسترده اش به قدرت اقتصادی پایدار است.

برای ایران، سال ۲۰۲۶ فرصتی است تا از طریق توافقات بین المللی، اصلاحات ساختاری عمیق، و سرمایه گذاری در فناوری و منابع انسانی، پایه های رشد پایدار را بنا نهد. تاکنون، بدون چنین اقدامات اساسی، اقتصاد ایران احتمال زیادی دارد تا سال ۲۰۲۶ را یکی دیگر از سال های رکود و فشار محسوب کند.

منابع :

- [۱] Tehran Times : [IMF forecasts economic improvement for Iran by ۲۰۲۶](#)
- [۲] Economic Ideal : [IMF forecasts economic improvement for Iran by ۲۰۲۶](#)
- [۳] Reuters : [World Bank lifts growth forecast for Middle East region, Iran suffers contraction](#)
- [۴] Iran Focus : [World Bank: Iran's Economy Continues to Shrink](#)
- [۵] FDD : [Iranian Rial Falls to Record Low Amid Return of Trump's 'Maximum Pressure' Sanctions](#)
- [۶] Fortune : [Iran's currency has plunged so much in value that Tehran plans to chop off four zeros from the rial](#)
- [۷] Trading Economics : [Iran Unemployment Rate](#)
- [۸] Gorrissen Federspiel : [EU reimposes wide-ranging sanctions against](#)
- [۹] Gibson Dunn : [Renewed Global Iran Sanctions and Increased Risks for Business](#)
- [۱۰] Discovery Alert : [Iran Defies UN Sanctions, Vows Continued Oil Exports to China](#)
- [۱۱] WEST : [Update on US sanctions against Iran](#)
- [۱۲] World Bank : [Iran Economic Monitor Spring ۲۰۲۴](#)
- [۱۳] Linkedin : [Iran Continues to Boost Its Most Resilient Economic Sector](#)
- [۱۴] دنیای اقتصاد : آمریکا بزرگ‌ترین اقتصاد جهان خواهد ماند
- [۱۵] Trading Economics : [Iran GDP](#)
- [۱۶] Linkedin : [Iran Economic outlook | ۲۰۲۵-۲۰۲۶](#)
- [۱۷] فرارو : پیش بینی بانک جهانی از دو سال آتی اقتصاد ایران
- [۱۸] IRI Seual : [Iran's Economy](#)
- [۱۹] Trading Economics : [Iran GDP - ۲۰۲۶ Forecast](#)
- [۲۰] Tehran Times : [IMF report](#)
- [۲۱] EA World View : [Iran's Economy Is Sinking](#)
- [۲۲] Iran Focus : [The Devaluation of Iran's Rial Has Accelerated](#)
- [۲۳] the Global Economy : [Iran: Inflation forecast](#)
- [۲۴] Oil Price : [Iran Courts New Energy Partners as Sanctions Drive Strategic Pivot](#)
- [۲۵] Tehran Times : [Iran's exports to Africa double in H۱](#)
- [۲۶] Wikipedia : [Economy of Iran](#)
- [۲۷] Bank of Finland Bulletin : [New oil price cap adds to Russia's economic distress](#)
- [۲۸] U.S. Eia: [Iran's energy overview](#)